

Rola metafor ucieleśnionych w rozwiązywaniu problemów choreograficznych w tańcu

Celem projektu jest opisanie i zbadanie funkcjonowania metafor ucieleśnionych jako narzędzia w procesie rozwiązywania problemów choreograficznych w tańcu. Metafory ucieleśnione rozumiane są jako sposoby słownego i gestykularnego przedstawiania umysłowych stanów i ogólnych pojęć, jakie ma poznający i działający człowiek. Wyrastają one z doświadczeń proprioceptywnych i kinestetycznych ciała człowieka podczas reagowania na bodźce otoczenia oraz w reakcji na zachowania innych ludzi. Metafory ucieleśnione w postaci instrukcji słownych i gestów służą w tańcu do interpersonalnej komunikacji w trakcie organizowania i nauczania odpowiednich układów choreograficznych. W tańcu, jako jedynym z wielu rodzajów sztuki performatywnej, metafory pojawiają się już na etapie jego terminologii opisującej różnorodne ruchy tancerza, jak również w postaci instrukcji nauczyciela lub choreografa, które organizują jego ruch oraz współpracę z innymi tancerzami; w każdym z tych przypadków metaforyczne zwroty i gesty mają ściśle powiązanie z doświadczaniem ciała. Problem choreograficzny pojawiający się w różnych rodzajach tańca rozwiązywany jest na poziomie komunikacji werbalnej, ale także gestykularnej. Ze względu na interdyscyplinarny charakter przeprowadzanych rozważań w projekcie kluczowa jest teoria poznania ucieleśnionego, która głosi, że poznanie zapośredniczone jest przez ciało – to ono kształtuje umysł i sposób myślenia. Istotnym konstruktem teoretycznym w projekcie jest również poznanie usytuowane, które David Kirsh przedstawia jako ważny element rozwiązywania problemów. W procesie rozwiązywania problemów choreograficznych ważną rolę odgrywa również teoria metafor kognitywnych opracowana przez George'a Lakoffa, Marka Johnsona, nazywana w projekcie właśnie „ucieleśnioną”, a w szczególności koncepcja metafor orientacyjnych, która zakorzenione są w fizycznym oraz kulturowym doświadczaniu świata.

Planowane badania mają na celu ukazanie, jak funkcjonuje rozwiązywanie problemów za pośrednictwem ucieleśnionego doświadczenia i wiedzy w formie metafor oraz wykazanie ich kluczowego znaczenia dla tańca. W części empirycznej projekt polega na zbadaniu rozwiązywania problemów choreograficznych za pomocą metafor ucieleśnionych zachodzące w trzech sytuacjach: (1) nauczania frazy tanecznej przez choreografa, gdzie celem jest zapamiętanie sekwencji ruchów przez tancerza; (2) próby tanecznej w procesie tworzenia tańca, który rozwiązywany jest na poziomie komunikacji tancerz-tancerz, choreograf-tancerz (3) improwizacji tanecznej, gdzie celem jest tworzenie ruchu, a problem skonstruowany jest w postaci metaforycznej instrukcji. Gdy tancerze wykonują ruchy zgodne z instrukcjami nauczyciela, opierają się na własnych doświadczeniach cielesnych, w tym schematach wyobrażeniowych (schematach ciała i obrazach ciała), które określają treść i wartość metafor pojawiających się na poziomie wypowiedzi oraz ich ruchów; dzięki temu ich nauka i wykonywanie tańca są efektywne, dlatego są one przedmiotem proponowanych badań.

Używanie metafor w procesie rozwiązywania konkretnych problemów choreograficznych zostało zbadane jak dotychczas tylko częściowo i raczej powierzchownie, zwłaszcza bez głębszego nawiązania do koncepcji zakorzenienia metafor w cielesnym doświadczeniu człowieka. Dlatego w projekcie planuje się, po pierwsze, zintegrowanie częściowych wyników z wybranych koncepcji i teorii metafor pojęciowych i poznania ucieleśnionego, aby ujednolicić terminologię oraz sformułować jednolitą koncepcję metafory ucieleśnionej w tańcu. Po drugie, przeprowadzone zostaną empiryczne badania nad funkcjonowaniem metaforycznych instrukcji i gestów podczas nauczania tańca, w których grupy zarówno profesjonalnych tancerzy, jak i amatorów wykonują odpowiednie frazy taneczne, ucząc się ich, współpracując ze sobą, a także improwizując. Efektywność metafor ucieleśnionych w każdym z tych przypadków badana będzie w oparciu o mieszaną metodologię badań ilościowych i jakościowych, w nawiązaniu do posiadanych przez kierownika projektu doświadczeń tanecznych i choreograficznych, a także przy udziale sędziów kompetentnych i ekspertów tańca.

Z uzyskanych w projekcie wyników można oczekiwać potwierdzenia hipotezy badawczej mówiącej, że metaforyczne instrukcje słowne i gesty są głęboko powiązane z indywidualnym doświadczeniem tańczących, jak również są skutecznym środkiem organizowania nauczania i wykonania tańca.